

ПРОЕКТ!

МОТИВИ

към проект на Закон за допълнение на Търговския закон

Причини, които налагат приемането на предложения законопроект

Ликвидацията на търговското дружество е доброволно производство за разпределение на имуществото му след неговото прекратяване. Целта на ликвидацията е да се събере и осребри цялото имущество на дружеството и след като се удовлетворят всички кредитори, остатъкът да бъде разпределен между съдружниците.

Ликвидационното производство се подчинява на определени императивни правила, които уреждат условията за вписване на началото на ликвидацията, провеждането и приключването ѝ. Търговското дружество в ликвидация има ограничена правосубектност - то не може да сключва нови придобивни сделки и да развива своята нормална търговска дейност, а търговските сделки, по които става страна, са ограничени до продажба на неговото имущество, събиране на неговите вземания и изпълнение на задълженията му и разпределение на остатъка от имуществото му между неговите съдружници. Ликвидацията приключва, когато са уредени всички задължения и остатъкът от имуществото е разпределен, след което дружеството може да бъде заличено.

Действащият Търговски закон (ТЗ) в глава седемнадесета „Ликвидация“ (чл. 266 – 274) съдържа общите правила за ликвидация на търговско дружество. Общото събрание на съдружниците или акционерите определя срока, в който трябва да се извърши ликвидацията, избира ликвидатор и определя неговото възнаграждение. Ликвидаторът се вписва в търговския регистър, където се представя нотариално заверено съгласие с образец на подписа му (чл. 266 ТЗ). Съгласно чл. 267 ТЗ, ликвидаторът е длъжен, като обяви прекратяването на дружеството, да покани неговите кредитори да предявят вземанията си. Имуществото на дружеството се разпределя само ако са изминали шест месеца от датата на обявяване на поканата в търговския регистър (чл. 272, ал. 1 ТЗ).

В допълнение на задължението на ликвидатора по чл. 268, ал. 3 ТЗ да уведоми Националната агенция за приходите (НАП) за започналата ликвидация, разпоредбата на чл. 77 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК) предвижда, че при прекратяване на юридическо лице – търговец, заявителят уведомява териториалната дирекция на Националната агенция за приходите (ТД на НАП) по седалището на търговеца преди подаване на съответното заявление за вписване на подлежащото на вписване обстоятелство. ТД на НАП издава на търговеца или на заявителя удостоверение за уведомяването в срок до 60 дни, което се прилага към внесеното в Агенцията по вписванията заявление за вписване и е условие за разглеждането му.

Съгласно чл. 5, ал. 10 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) при прекратяване на дейността на осигурителите, които нямат правоприменник, включително при ликвидация, в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт (ТП НОИ) се предават всички документи по чл. 5, ал. 7, т. 1 (ведомости за заплати, трудови договори, допълнителни споразумения, заповеди за назначаване и други), както и неполучените от осигурените лица трудови книжки, удостоверения и други, въз основа на които може да се установи осигурителен стаж и/или осигурителен доход, и/или категория труд. Документите се предават въз основа на писмено заявление по образец и по ред, определен с инструкцията по ал. 13, а именно Инструкция № 5 от 2005 г. за приемане и съхраняване на ведомости за заплати и трудовоправни документи на прекратени осигурители без правоприменник,

издадена от управителя на Националния осигурителен институт (ДВ. бр. 57 от 2005 г.) (Инструкцията). Съгласно чл. 5, ал. 6 от Инструкцията, ведомостите се подават в 30-дневен срок от прекратяване на дейността, като датата на прекратяване на дейността на търговците и други юридически лица се определя съгласно чл. 5, ал. 1, т. 4 и 5. След подаване на заявлението по чл. 5, ал. 5 се извършва проверка от контролните органи на ТП на НОИ за задължения на осигурителите. Съгласно чл. 22, ал. 2 - 4, когато осигурителят е регистриран след 1 януари 2000 г. и не е имал наети лица, се издава удостоверение, в което след проверка в информационната система на НОИ се вписват посочените обстоятелства. Когато липсват ведомости за заплати изцяло или за определен период от време, се издава удостоверение, в което се вписват посочените обстоятелства. Удостоверенията се издават след приключване на проверката, но КСО и Инструкцията предвиждат срок за произнасяне на НОИ и издаване на удостоверение за предадени ведомости за заплати.

Доброволната ликвидация на бизнес в България отнема близо една година и на този етап процедурата е продължителна и скъпа. Провеждането на производството изисква подаване на няколко последователни заявления за вписване на различни обстоятелства и обявяване на актове в търговския регистър – за вписване на прекратяване на дейността и ликвидация, покана до кредиторите, за заличаване след приключване на ликвидацията. Наред със заявленията до търговския регистър, подава се заявление до НАП за уведомяване относно предстоящото производството по ликвидация, както и до НОИ за предаване на ведомости за заплати, които приключват с удостоверения. По информация от Агенцията по вписванията, към 27 юли 2023 г. има вписани 16 492 производства по ликвидация, които към момента не са приключени. От тях близо половината - 8 170 производства, продължават повече от 5 години. Не може да бъде установен броят на вписаните в търговския регистър дружества, които никога не са осъществявали дейност или са прекратили дейността си, но не са започнали ликвидация, поради сложната и продължителна процедура, предвидена в действащото законодателство. Съществуването на такива дружества, които не могат да бъдат открити на адреса си на управление, нямат реално действащ законен представител или съществуват само формално вписани, внася правна несигурност и нарушава доверието в търговския регистър.

Необходимо е производството по ликвидация да бъде ускорено, да бъде въведено диверсифициране между компаниите спрямо тяхната зрялост, обем на работа и влияние върху икономиката на страната. В България се създават между 30 000 и 50 000 нови юридически лица на година, ликвидирайки едва около 1 000. Над 90% от новостартиралите компании се провалят още в началните стъпки, като повечето от тях никога не са имали дейност, не са назначавали работници и служители, и не са били регистрирани по Закона за данък върху добавената стойност. Предполага се, че такива дружества нямат задължения и имущество, което да изисква продължителни процедури за осребряване, удовлетворяване на кредитори и разпределение на остатъка между съдружниците или акционерите. При действащата нормативна уредба ликвидацията на такива дружества изисква преминаване на всички етапи от производството по ликвидация, предвидени за дружествата, които реално са осъществявали дейност и имат задължения.

В отговор на установения проблем, в Плана за възстановяване и устойчивост, Етап 254 в Реформа „Разрастване България“ се предвижда влизане в сила на изменения на Търговския закон за създаване на законова рамка за постигане ускорена ликвидация на юридически лица. Очаква се да бъде реформирана главата относно ликвидацията от Търговския закон с цел улесняване на ликвидацията на дружества без скорошна дейност, които не са регистрирани по Закона за данък върху добавената стойност, нямат наети служители. Предвижда се, че улесняването на процеса на ликвидация се постига по две основни направления: първото е съкращаване на сроковете на процедурите, а второто - въвеждане на „обслужване на едно гише“, като цялата комуникация за целите на ликвидацията ще се осъществява чрез Агенцията по вписванията.

Предложения за допълнения в Търговския закон:

Министерството на правосъдието предлага проект на Закон за допълнение на Търговския закон, чрез който се създават условията за провеждане на производството по ликвидация в кратки срокове, както и възможности за „обслужване на едно гише“ чрез Агенцията по вписванията.

Предвижда се създаване на нов член 274а „Бързо производство по ликвидация“, систематично включен в глава седемнадесета „Ликвидация“ на Търговския закон. Терминът „бързо производство“ се използва и в Гражданския процесуален кодекс за означаване на специалните правила и съкратени срокове, при които се разглеждат производствата по определени категории искове.

С оглед на създаването на облекчения и намаляване на административната тежест, условията за провеждане на бързо производство по ликвидация само се декларират и представянето на декларация за тези условия следва да бъде достатъчно за разглеждане на заявленията в производството в по-кратки срокове. В този смисъл са предложени условия, изброени изчерпателно и кумулативно в ал. 1 на чл. 274а, които следва да са налице, за да бъде открито бързо производство по ликвидация. Това е допустимо, когато търговското дружество:

1. не е осъществявало дейност или е прекратило осъществяваната дейност преди повече от дванадесет месеца;
2. не е наемало работници и служители или е прекратило трудовите правоотношения с тях преди повече от дванадесет месеца;
3. няма регистрация по Закона за данък добавена стойност или е прекратило регистрацията си преди повече от дванадесет месеца;
4. няма непогасени задължения към държавата и общините;
5. няма неприключило производство по установяване на данъчни задължения и задължения за задължителни осигурителни вноски, по което страна е Националната агенция за приходите.

Законопроектът изрично предвижда по-кратък срок за удовлетворяване на всички кредитори. Съгласно чл. 274а, ал. 2, имуществото на дружеството се разпределя само ако са изминали три месеца от деня, в който поканата до кредиторите е обявена в търговския регистър. Това е отклонение от изискването да е изминали шест месеца от деня на обявяване на поканата, установено в чл. 272, ал. 1 ТЗ.

Доколкото в разпоредбата на чл. 274а ТЗ се съдържат специални правила, дотолкова останалите правила на ТЗ относно производството по ликвидация ще се прилагат субсидиарно (чл. 274а, ал. 4 ТЗ).

Законодателни промени, свързани с бързото производство по ликвидация по чл. 274а от Търговския закон

Законодателните промени предвиждат съкратени срокове за извършване на съответните проверки от органите на НАП и НОИ и за издаване на необходимите документи, които са условия за разглеждане на заявлението за вписване на откриването на бързо производство по ликвидация и/или за заличаване на дружеството след приключване на бързото производство по ликвидация. Наред с това, промените създават възможности за „обслужване на едно гише“, като всички заявления се подават чрез Агенцията по вписванията, едновременно с подаване на заявления до търговския регистър.

В Данъчно-осигурителния процесуален кодекс се създава чл. 77б „Уведомяване при прекратяване на предприятие чрез бързо производство по ликвидация“, съгласно който Агенцията по вписванията уведомява по електронен път НАП за постъпването на заявление за прекратяване на дейността и откриване на бързо производство по ликвидация. В 30-дневен срок от уведомяването НАП предоставя по електронен път на Агенцията по вписванията информацията за наличие или липса на обстоятелствата по чл. 274а, ал. 1 ТЗ,

с която разполага. Правилото осигурява възможност за извършване на необходимата проверка от ТД на НАП на данъчнозадълженото лице, преди да бъде вписано започването на производството по ликвидация. Така отпада изискването търговецът да подаде предварително уведомление до НАП за началото на ликвидацията и да представи издаденото въз основа на него удостоверение като условие за разглеждане на заявлението за вписване в търговския регистър, с което се намалява и 60-дневният срок за произнасяне на НАП съгласно чл. 77 ДОПК.

В чл. 5 от Кодекса за социално осигуряване се създава нова разпоредба - ал. 15. Разпоредбата предвижда, че при подаване на заявление за прекратяване на дейността и откриване на бързо производство по ликвидация осигурителят подава заявлението по ал. 10 (за издаване на удостоверение за предаване на ведомостите) чрез Агенцията по вписванията. Въз основа на това ТП на НОИ издава на осигурителя удостоверение за предаване на ведомостите, в срок до 30 дни от вписване на прекратяване на търговската дейност и откриване на бързо производство по ликвидация по чл. 274а от Търговския закон, при условие че осигурителят няма неизпълнени задължения. Удостоверението се изпраща по електронен път до осигурителя и до Агенцията по вписванията. Предложените промени премахват задължението на заявителя да подава заявление в ТП на НОИ, като се запазва задължението за предаване на ведомостите по надлежния ред, ако осигурителят съхранява такива. Въвежда се и срок за извършване на проверката и издаване на удостоверението от ТП на НОИ.

Законопроектът предвижда съответни изменения и допълнения на Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (ЗТРРЮЛНЦ), във връзка с разглеждане на заявленията за вписване на бързото производство по ликвидация и създаване на условия за подаване на заявления до ТП на НОИ и ТД на НАП чрез Агенцията по вписванията. В чл. 19 „Разглеждане на заявленията“ се създава нова ал. 5, съгласно която длъжностното лице по регистрацията се произнася по заявленията за вписване на откриване на бързо производство по ликвидация по чл. 274а, ал. 1 ТЗ след получаване по служебен път на информацията по чл. 77б, ал. 2 ДОПК. Урежда се изискване за извършване на проверка от длъжностното лице на заявените обстоятелства в декларацията по чл. 274а, ал. 1 ТЗ, което цели да образуването на недопустими бързи производства за ликвидация, когато не са налице условията за това. По този начин ще бъдат ограничени възможните злоупотреби срещу кредиторите и ненужното ангажиране на ресурси на участващите в производството административни органи и лица. За целта в чл. 21 „Обхват на проверката“ се създава нова т. 9, съгласно която длъжностното лице по регистрацията проверява дали съществуването на обстоятелствата по чл. 274а, ал. 1 ТЗ при подадено заявление за бързо производство по ликвидация се установява от информацията по чл. 77б, ал. 2 ДОПК. В случай че при проверка се установи, че някое от обстоятелствата в декларацията по чл. 274а, ал. 1 ТЗ не съответства на информацията, предоставена от НАП, ще бъде налице основание за отказ за вписване съгласно чл. 24, ал. 1 ЗТРРЮЛНЦ.

В преходните и заключителните разпоредби на законопроекта се предвижда, че в 6-месечен срок от влизането в сила на този закон министърът на правосъдието привежда в съответствие с този закон наредбата по чл. 31, ал. 1 от Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел.

Законодателните промени са в съответствие с една от основните стратегически цели на Актуализираната стратегия за развитие на електронното управление в Република България, приета с Решение № 298 на Министерския съвет от 2021 г. а именно – електронно административно обслужване, ориентирано към потребителя, в съответствие с европейски приоритет „Улесняване на взаимодействието между администрациите и гражданите/предприятията с помощта на цифровите технологии с оглед на предоставянето на висококачествени публични услуги“. Принципът „цифрово по подразбиране“ - предоставяне на публичните услуги по електронен път като предпочитан вариант, чрез

единно звено за контакт или обслужване на едно гише по различни канали, както и принципът на еднократно събиране и създаване на данни (принцип „само веднъж“) са последователно приложени при уредбата на подаване на всички заявления само веднъж, чрез Агенцията по вписванията, която по служебен път обменя информацията с останалите публични органи, участващи в производството по ликвидация – НАП и НОИ.

Създаването на правна рамка за ускорена ликвидация има пряко отношение към изпълнението на „Националната стратегия за малките и средните предприятия“ 2021-2027 г., приета с Решение № 281 на Министерския съвет от 2021 г. В област „По-добро регулиране и бизнес среда“ като стратегическа цел 5.4 в подкрепа на МСП, по пътя към превръщането на България в по-привлекателно място за започване на малък бизнес, развитието и бързото му разрастване, е поставено изискване българските МСП да разполагат с лесни за следване процедури по откриване на предприятие, прекратяване на дейността на предприятие, както и да срещат разбиране и подкрепа от обществото при предоставяне на втори шанс за предприемачите.

С предложените законодателни промени се цели:

1. Стимулиране на икономическия растеж, ефективната конкуренция и производителността в Република България, чрез създаване на облекчени условия за прекратяване на дейността на предприятие;
2. Улесняване на взаимодействието между администрацията и гражданите/предприятията с помощта на цифровите технологии, с оглед на предоставянето на висококачествени публични услуги;
3. Укрепване на правната сигурност и доверието в търговския регистър във връзка с действителното положение на дружествата в ликвидация.

Очакваните резултати от прилагането на закона са:

1. Достъпно, бързо и ефективно производство по ликвидация, проведено в електронна форма, чрез обслужване на едно гише и в съкратени срокове.
2. Намаляване на броя на вписаните дружества, които макар да са прекратили дейността си, не са започнали производство по ликвидация поради продължителните и скъпи процедури.

Проектът на Закон за допълнение на Търговския закон не е свързан с прилагането на актове от правото на Европейския съюз.

За прилагане на новата правна уредба не са необходими финансови и други средства.

Към проекта е изготвена **частична предварителна оценка на въздействието**, съгласно чл. 20, ал. 2 от Закона за нормативните актове и чл. 30б от Устройствения правилник на Министерския съвет и неговата администрация.

Законопроектът не съдържа разпоредби, свързани с въвеждането на регулаторни режими.